

בע"א (כפר סבא) 58418-02-16 - נאדר סאלח מנסור נ' עיריית רעננה

בע"א (כפר-סבא) 58418-02-16 - נאדר סאלח מנסור נ' עיריית רעננהשלוש כפר-סבא

בע"א (כפר-סבא) 58418-02-16

בע"א (כפר-סבא) 11205-02-16

בע"א (כפר-סבא) 25323-01-16

נאדר סאלח מנסור

אינס בדיר

נעימה מצטפא מנסור

נגד

עיריית רעננה

בית משפט השלום בשבתו כבית משפט לעניינים מקומיים בכפר-סבא

[02.06.2016]

כבוד השופט עמית פרייז

החלטה

עניינם של שלושת התיקים שבכותרת אחד- האם על בית משפט זה, בהיותו בית משפט לעניינים מקומיים, לאפשר לכל אחד מהמבקשים לשלם קנס מקור בלבד של הודעת קנס שעומדת לחובתו בגין עבירת חניה. משמעות תשלום קנס המקור בלבד הינה אי תשלום כלל החוב הנטען על ידי המשיבה, הכולל, בנוסף לקנס המקור, תוספות בגין פיגורים לצד הוצאות גביה.

כנגד כל אחד מהמבקשים ננקטו הליכי גביה בגין הודעת הקנס הרלבנטית לו, מהם ביחס למבקש הראשון הליכים אלה הביאו לגביית קנס המקור עם כל התוספות הנלוות לעיל. לאחר הליכים אלה, כל אחד מהמבקשים פנה לבית המשפט בנפרד, כאשר בסופו של יום אין הם טוענים טענות לגבי חיובם בתשלום קנס המקור, ומבקשים להסתפק בתשלומם.

בכל אחד מהמקרים המדובר בפער גדול מאד בין סך החוב הנטען לבין קנס המקור. בייחוד המדובר במבקשות השניה והשלישית, עת בגין הודעות קנס מקוריות של 100 ₪ כל אחת, החוב הנטען של אחת מהן הינו כ-1500 ₪, משמע לערך פי 15, ושל האחרת כ-2,000 ₪, משמע לערך פי 20. עיקר הפער נעוץ בסכומן הגבוה של הוצאות הגביה. סכום זה כולל אמנם באופן חריג מימון שוטרים בשכר, אך מניסיונו של בית משפט זה, גם ללא רכיב זה, היה מדובר בפערים משמעותיים, לערך פי 10.

המשיבה יוצאת באופן עקרוני כנגד בקשות אלה, ומגינה על זכותה לגבות, באמצעות חברת גביה פרטית, מלווה במשרד עו"ד פרטי, את כלל החובות הנטענים. בייחוד מדגישה המשיבה את הוצאות הגביה, אשר לשיטתה משבאו לעולם בעקבות הפיכת הודעות הקנס לפסקי דין חלוטים (בשל אי תשלומן במועד, ללא בקשה להישפט, כאשר בעניינו של המבקש 1 הודעת הקנס אף שולמה לבסוף באמצעות צעדי הגביה שננקטו נגדו), אין בית משפט זה מוסמך לבטל. לשם כך המשיבה מפנה בין היתר למספר פסקי דין שניתנו לאחרונה בבית המשפט המחוזי מרכז. לעניין ביטול או הפחתת תוספת פיגורים המשיבה סבורה כי בית המשפט מוסמך להורות כן, בהתאם לסעיף 69 לחוק העונשין, אך סבורה כי בנסיבות העניין אין מקום שסמכות זו תופעל.

הסוגיה בה עסקינן מוסדרת בסעיף 229 לחוק סדר הדין הפלילי. ס"ק א לאותו סעיף קובע את האפשרויות העומדות לרשותו של מי שלחובתו נרשמה הודעת קנס מסוג ברירת משפט, משמע תשלום הקנס או פניה לתביעה בבקשה לביטול הקנס או להישפט בגינו. ס"ק ב קובע, באמצעות הפניה לסעיפים 67, 68, 70 לחוק העונשין, כי היה ולא בחר מקבל הודעת הקנס באחת מדרכים אלה, הקנס יגבה כקנס שהוטל במסגרת גזר דין, ובהתאם אף תיוסוף עליו תוספת פיגורים.

בד בבד, בסעיף 229 לעיל ישנן הוראות משלימות לאמור באמצעות ס"ק ח, ח2. ס"ק ח2 משלים את ס"ק ב כך שמבטל שמי שלא בחר בדרכים נשוא ס"ק א לעיל, יראו אותו כאילו הורשע בבית המשפט ונגזר עליו הקנס נשוא הודעת הקנס. ס"ק ח מתייחס למצב שבו שולם הקנס, או אז רואים את המשלם כמי שהודה באשמה בפני בית משפט, הורשע, ונשא עונשו.

שילוב כל האמור מלמד על כך שכאשר ברירת המשפט לא מומשה על ידי מקבל הודעת הקנס, הרי שבין אם שילם את הקנס ובין אם לאו, רואים אותו כאילו בית משפט הרשיעו בעבירה נשוא הודעת הקנס וגזר עליו את הקנס הנקוב בהודעה. משהושווה הקנס נשוא ההודעה לקנס נשוא פסק דין, מעמדם זהה לעניין הליכי גביה. על כך יש להוסיף את פסק דינו הידוע של בית המשפט העליון בעניין פסי (ע"פ 3482/99 פסי נ' מ"י) (פורסם בנבו, 16.12.99), שקבע כי ככל שלמקבל הודעות הקנס טענות כנגד הליכי הגביה, עליו לפרטן במסגרת הליך אזרחי בבית המשפט המוסמך בהתאם לסעד המבוקש, ולא במסגרת הליך בבית המשפט הפלילי הרלבנטי להודעת הקנס (באותו מקרה, בית משפט לתעבורה, ובעניינו, בית משפט לעניינים מקומיים).

העולה מן המקובץ הוא הבסיס המשפטי לעמדת המשיבה, ואף לפסיקת בית המשפט המחוזי מרכז מהעת האחרונה, לפיה אין בית משפט זה מוסמך לבטל הוצאות גביה נשוא הודעות קנס מסוג ברירת משפט. יוער כי אימוצה העקרוני של גישה זו, מביא גם למסקנה כי אין בית המשפט מוסמך לבטל או להפחית את תוספות הפיגורים, שכן סעיף 229(ב) לעיל שולל את תחולת סעיף 69 לחוק העונשין, הוא הסעיף המקנה סמכות לבית המשפט להתערב לעניין תוספת הפיגורים נשוא קנס שהטיל. בכל זאת, עמדת המשיבה בעניינו, כי סמכות לעשות כן קיימת, אך אין המקום לעשות בה שימוש.

אולם, אין בכך סוף פסוק. ס"ק ח, כמו גם ס"ק ח"ב, לסעיף 229 לעיל, אינם מוחלטים. קיימים לכל אחד מהם מספר חריגים, שהחשוב לענייננו הינו המקרה שבו בית המשפט מתיר למקבל הודעת הקנס להישפט באיחור, נוכח סמכות בית המשפט לפי סעיף 230 לחוק סדר הדין הפלילי. סמכות זו עוגנה בחקיקה בתיקון משנת תש"ע, משמע כעשר שנים לאחר בואה לעולם של הלכת פסי, ומשכך הלכה זו לא ניתנה ביחס לחריג זה. משמעות אותו חריג הינה שאם ניתנת רשות להישפט באיחור, חוזר ההליך הפלילי לנקודת ההתחלה, עוד טרם מתן פסק דין, ומשכך באופן לוגי אין עוד קנס שיש לגבותו, ובמובן המשפטי יש לראות את הוצאות הגביה, ואף את תוספות הפיגורים, ככאלה שטרם באו לעולם, על אף שבמובן ההיסטורי כבר באו לעולם.

למעשה במצב שבו בית המשפט הפלילי הרלבנטי (לענייננו, בית משפט לעניינים מקומיים) מתיר שיפוט באיחור, אין הוא מבטל את הוצאות הגביה ואת תוספת הפיגורים בתקיפה ישירה. הרי לכך, כפי שנקבע בפסיקה לעיל, אינו מוסמך, אלא שמי שמוסמך הינו כאמור בית משפט הדן בהליך אזרחי. אלא, שבית המשפט הפלילי מרוקן את הוצאות הגביה ותוספת הפיגורים מתוקפן המשפטי באמצעות תקיפה עקיפה, תוך שימוש בסמכות הנתונה לו באמצעות סעיף 230 לעיל.

למה הדבר דומה? למקרה שבו ניתן פסק דין מרשיע בפלילים, הוטל במסגרתו קנס, זה צבר תוספת פיגורים, והוחל לגבותו במסגרת הליכי גביה, שהולידו הוצאות גביה, כאשר תוך כדי הליכי הגביה, או אף לאחר השלמתם, בוטל פסק הדין המרשיע באמצעות הליך ערעור או הליך של בקשה לביטול פסק דין שניתן בהעדר נאשם. היעלה על הדעת במקרה כזה לטעון שהוצאות הגביה, ותוספת הפיגורים, כבר באו לעולם, ועל כן המדינה רשאית לגבותן, ובית המשפט שביטל את פסק הדין אינו מוסמך למנוע זאת? היעלה על הדעת לטעון שנוכח גביית הקנס הרי יש לראות אותו ככזה ששולם ועל כן בית המשפט שביטל את פסק הדין לא מוסמך להורות על השבתו לנאשם? כשם שברור שאין למנוע השבת כספים שנגבו במסגרת ביצוע פסק דין שבוטל על ידי בית משפט, כך ברור שאין למנוע השבת כספים שנגבו במסגרת ביצוע הודעת קנס מסוג ברירת משפט שבעניינה בית המשפט התיר לבסוף שיפוט באיחור. בנוסף, כשם שברור שהליכי גביה מבוטלים לאחר שבית המשפט ביטל את פסק הדין שהוליד את הליכי הגביה, כך ברור שהליכי גביה מבוטלים לאחר שבית המשפט התיר שיפוט באיחור לגבי הודעת הקנס שהולידה את הליכי הגביה.

ברור כי בהסדרים החקיקתיים שתוארו, מעמדה של הודעת קנס שלגביה לא מומשה ברירת משפט השווה למעמד של פסק דין מרשיע בפלילים באופן מלא. משמע, לא רק לגבי האפשרות לנקוט הליכי גביה, אלא גם לגבי האפשרות להחזיר את ההליך הפלילי לנקודת ההתחלה, תוך התעלמות מהליכי גביה שננקטים או ננקטו. הנה כי כן, ככל שבית המשפט נותן למקבל הודעת קנס מסוג ברירת משפט רשות להישפט באיחור מכוח סעיף 230 לחוק סדר הדין הפלילי, ההליך הפלילי חוזר לנקודת ההתחלה, כך שאין עוד מקום לבוא חשבון עם מקבל הודעה לעניין הוצאות גביה ותוספת פיגורים, ואם אלה כבר נגבו, יש להשיבן. אולם נשאלת השאלה אימתי בית המשפט יפעיל סמכותו זו לפי סעיף 230 לעיל.

לעניין זה סעיף 230 מונה שתי חלופות. חלופה אחת הינה העילות המאפשרות לתובע לקבל בקשת שיפוט באיחור, משמע שהמבקש מצביע על כך שהיתה לו מניעה, שלא תלויה בו, להגיש את הבקשה במועד, והגיש הבקשה מיד לאחר שמניעה זו הוסרה. חלופה שניה הינה נימוקים מיוחדים שיפורטו, והיא זו הרלבנטית לענייננו.

כאשר המחוקק נוקט בלשון של נימוקים מיוחדים הרי שמדובר במונח שסתום, משמע שבית המשפט רשאי ליצוק לו תוכן בין היתר משיקולים של מדיניות שיפוטית. לעניין זה, בבית משפט זה, ולא רק בו, התגבשה במשך שנים מדיניות שיפוטית, המאפשרת למי שפונה לבית המשפט באיחור בעניין הודעת קנס מסוג ברירת משפט, לשלם את הקנס המקורי נשוא הודעת הקנס, וזאת ככל שהוא מוותר על העלאות טענות לגבי העבירה נשוא הודעת הקנס, משמע מבקש הוא להסתפק בתשלום קנס המקור. במצב זה, ניתנת רשות להישפט באיחור, כך שמקבל הודעת הקנס שב למצב שבו היה בתחילת ההליך הפלילי, עת עמדה לו זכות לסיים את ההליך באמצעות תשלום קנס המקור, כאשר הרשות להישפט באיחור ניתנת אך ורק לשם כך.

מדיניות זו נעוצה מצד אחד בטיב העבירות נשוא הודעות קנס מסוג ברירות משפט, ומצד שני החיסכון של הזמן הנדרש לבירור מהותי של בקשות כנגד הודעות קנס כאלה זמן רב לאחר שניתנו. להלן נפרט היבטים אלה אחד לאחד. עם זאת קודם לכן ראוי להזכיר כי בשים לב לטיב העבירות בהן עסקינן, נקבעו בהן מלכתחילה סדרי דין מיוחדים, שתכליתם לקצר ככל הניתן בזמן השיפוט הנדרש לבירורן. משמע, שיקול של חסכון זמן בית המשפט, הינו שיקול חשוב בעבירות אלה.

הנה כי כן, כאשר לטיב העבירות, הרי שהמכנה המשותף לעבירות ברירות משפט, הינו שמדובר בעבירות הפליליות הקלות ביותר בדין הישראלי. ככל שהדברים אמורים בבית משפט לעניינים מקומיים, מדובר בעיקר בעבירות על חוקי עזר של רשויות מקומיות, שהינן בעיקר, אך לא רק, עבירות חניה. בהתאם לכך שהעבירות הינן קלות מאד, הקנסות הינם נמוכים מאד, בשיעורי מאות שקלים. זאת באופן שונה למשל מעבירות מנהליות שגם בהן קיים המנגנון של תשלום קנס אלא אם התבקש שיפוט, אך אז מדובר בקנסות שהינם לרוב בשיעורים של אלפי שקלים. כאשר להיבט של הזמן הנדרש לבירור בקשות מהותיות כנגד הודעות קנס, הרי שראשית יובהר כי אין חולק כי ככל שהטענות מופנות ביחס לעבירה עצמה (בין לעצם ביצועה, בין לאחריות לביצועה, בין לשאלת התיישנות העבירה), הסמכות לבררן הינה של בית משפט זה. מהניסיון הלא מועט שרכש בית משפט זה, בירור שכזה מצריך זמן שיפוטי יקר בהיקף משמעותי יחסית להיות העבירה פעוטה כאמור. שכן, תחילה יש לברר השאלה האם קמה העילה הראשונה לעיל להתיר שיפוט באיחור, משמע האם היתה מניעה לבקש להישפט במועד, שלא בעטיו של המבקש, והאם פנה לבית המשפט מיד לאחר שהוסרה המניעה.

לשם כך יש להיזקק לאיתור, ולאחר מכן בחינה, של מספר לא מועט של פלטי מחשב ומסמכים נלווים שהצטברו במשך שנים, שהינם לא אחת עמוסים בנתונים. מאלה יש לברר, באמצעות השוואת מספרים סידוריים ארוכים מאד, את הנתונים הרלבנטיים להודעת הקנס בה עסקינן, ומבין נתונים אלה לנסות לבנות רצף כרונולוגי של הטיפול בהודעת הקנס, ובהתאם לכך לדעת האם מתקיימת אותה עילה ראשונה אם לאו.

כל זאת כשהמדובר בהודעת קנס אחת. על אחת כמה וכמה, כשמדובר במספר הודעות קנס, דבר שהינו בגדר מחזה לא נדיר, בלשון המעטה. במקרי קיצון, והיו מקרים מעולם, אף מדובר בעשרות הודעות קנס. על כל אלה יש להוסיף, כי לא ניתן לשלול את הדעה לפיה מכיוון שמדובר במבקש שלא היה לו יומו בבית המשפט, בירור הבקשה לא יתבטא רק בזמן ניכר הנדרש לבחינת טיעון בכתב על נפחו לעיל, ובהתאם לכך החלטה בנפח מתאים, אלא גם יצריך דיון במעמד הצדדים. נוכח כל אלה, המסקנה המתבקשת הינה שבירור מהותי של בקשות כנגד הודעות קנס מסוג ברירת משפט הינו בלתי פרופורציוני באופן משווע לעניין הפעוט שעומד על הפרק, משמע עבירות קלות נשוא קנסות קלים. על כל אלה יש להוסיף, שלא אחת ולא פעמיים ארע שבירור מהותי של בקשות כנגד הודעות קנס, החל מבחינת המשיבה הרלבנטית לאותה בקשה בקול תרועה רמה והסתיים בקול ענות חלושה. משמע, בתחילת הבירור באה המשיבה בגישה נחרצת לפיה אין כל מקום להתיר שיפוט באיחור, בטענה כי המבקש הרלבנטי לא עומד כהוא זה בתנאי העילה הראשונה שצויינה, אך בסופו של יום מצאה עצמה בפני שוקת שבורה, עת קבע בית המשפט כי דווקא עילה זו מתקיימת. במצב זה, ההליך הפלילי חוזר לנקודת ההתחלה, כאשר על הבירור ארוך הזמן ונטול הפרופורציה לעיל נוסף בירור לגופו של המשפט בגין העבירה נשוא הודעת, או הודעות, הקנס, שעשוי אף להסתיים בזיכוי. כל זה ניתן, במקרים שהמבקש מעוניין בכך, לחסוך בהשבת ההליך הפלילי לנקודת ההתחלה ללא אותו בירור ארוך ובלתי פרופורציונלי, ועוד למצב שבו תשלום הקנס הינו ודאי, כך שלא יהיה בירור של המשפט לגופו.

שקלול כל אלה הביא בית משפט זה, ואחרים, במשך שנים לנקוט במדיניות שצויינה. זאת במסגרת סמכותו להתיר שיפוט באיחור לפי סעיף 230 לחוק סדר הדין הפלילי, מעילה של נימוקים מיוחדים, שהינם בגדר מונח שסתום כאמור. שיקולים אלה רלבנטיים אף לתביעה, שמקדישה זמן לבירור המהותי לא פחות מבית המשפט, ואף נדרשת, שלא כבית המשפט, אף לאתר את אותם מסמכים ישנים, המפוזרים במקומות שונים, ולערכם למשנה סדורה שתאפשר לבית המשפט לעשות מלאכתו נאמנה.

משכך, הלכה למעשה, רוב רובם של גורמי התביעה העוסקים בסוגיה זו, נוקטים באותה מדיניות, או פועלים לפי הרציונל שלה. זאת, בין על דרך הסכמה לבקשה להסתפק בתשלום קנס המקור כשהעניין בא לפתחו של בית המשפט, ובין בשימוש מראש בסמכות שלהם להתיר שיפוט באיחור, לעיתים אף תוך כריכת העניין בהסדר כזה או אחר עם המבקש הרלבנטי לעניין גובה הקנס. זאת, בין במחשבה מושכלת מראש של גורם התביעה הרלבנטי, בין לאחר שנוכח מהי האלטרנטיבה לכך, כאמור, הקדשת זמן משמעותי באופן לא פרופורציוני כלל לעניין הנדון. זכותה של המשיבה הרלבנטית לענייננו לא לפעול לפי מדיניות זו, ולהעדיף להקדיש מזמנה היקר של התביעה המייצגת אותה, להתנגדויות נחרצות לבקשות להסתפק בתשלום קנס מקור, כל אימת שהסוגיה באה בפני בית משפט זה. זכותה לבקש שבית המשפט יקדיש זמן שיפוטי יקר, באופן לא פרופורציוני כאמור, לצורך בירור מהותי של בקשות אלה, על אף שהמבקשים לא עומדים על הבירור המהותי. זכותה להעדיף דרך פעולה זו על פני חתירה לחיסכון משמעותי בזמן שיפוטי ותביעתי, תוך השגת ודאות של תשלומי קנסות שהחלו את התהליך, גם אם הדבר יביא לכך שחברת גביה פרטית, ומשרד עו"ד פרטי המלווה אותה, לא יקבלו הוצאות גביה בשיעור כזה או אחר. אולם גם בית המשפט רשאי, וחייב, למצוא את המדיניות השיפוטית שתאפשר לו ניצול נכון של זמן שיפוטי, שהינו בסופו של יום משאב ציבורי יקר מאד.

ולעניינם של המבקשים שבפניי. לגבי כל אחד מהם מדובר בהודעת קנס אחת, שהוא מבקש להסתפק בתשלומה. המבקש הראשון כבר נאלץ לשלמה נוכח הליכי הגביה שננקטו כלפיו, ואילו המבקשים האחרים מצויים עדיין בהליכי גביה. בהתאם למדיניות לעיל, הריני מאפשר לכל אחד משלושת המבקשים להישפט באיחור לצורך תשלום קנס המקור בלבד. לגבי המבקש הראשון, התוצאה הינה שיש להחזיר לו כל סכום שנגבה ממנו מעבר לגובה קנס המקור. לגבי המבקשות השניה והשלישית, התוצאה היא שככל שמי מהן תשלם את קנס המקור עד 15/8/16, יש להסתפק בכך ולסגור תיק הגביה כנגדה. ככל שלא תעשה כן, הרי ההיתר לשיפוט באיחור יבטל, וניתן יהיה לחדש הליכי גביה מהנקודה שבה נעצרו.

ניתנה היום, 2/6/16, בהעדר הצדדים. המזכירות תבצע המצאה לצדדים ותתייק ההחלטה בכל התיקים שבכותרת.